

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 11. februvarja 1898.

Politiški oddelek.

Boj za pravico.

(Rodoľjubom na uvaženje.)

Ime grofa Badenija zapisano bo v zgodovini avstrijskih Slovanov brez dvojbe z zlatimi črkami; kajti on je z glasovitimi jezikovnimi naredbami prvi razrušil umetni jez, ki je toliko časa oviral uresničenje v državnih osnovnih postavah zajamčene nam ravnopravnosti, ter tako nemškemu gospodstvu ne samo na Češkem, ampak z ozirom na posledice tudi pri nas zadal rano, od katere bo taisto težko okrevalo. Po tem silovitem, a zasluženom udarcu začeli so Nemci kakor besni divjati; no, učinek tega divjanja je bil precej drugačen, kakor so pričakovali. Med drugim menili so Slované ostrašiti, pa so jim le vcepili doslej nepoznano samozavest in odločnost. ki rasete od dne do dne, pa tudi tlikanj pogrešano in potrebno zlogo, spoznavšim, da se sedaj bije odločilen boj za enakopravnost ali gospodstvo Nemcev, kar je v končnih posledicah za Slované isto kakor: za bitje ali nebitje. Smešno je, ako si Nemci domišljujejo ter skušajo v tem prepričati tudi vlado, da je odvisno zgolj od njih zadovoljstva in milosti, ali se naj v državni zbor povine stari mir in red. Vlada je o tem — in sicer po pravici — družega mnenja: spoznala je, da se uresničenje ravnopravnosti, ne da več ustaviti in da bi, ugodivša nemški zahtevi, prišla le „iz scylle v charybdo“ ali bolje rečeno: iz dežja pod kap; poslednje zlasti zato, ker bi si s tem nakopala zavest, da postopa krivično in nepostavno. Izprevideli pa so menda tudi iz velikonemškega ropotanja merodajni najvišji krogi, kam privede Avstrijo nadaljna krivičnost proti Slovanom ter negovauje prusko-mislečih Nemcev. Oboje je najbrž sedanjo vlado napotilo, da se je glede češkega vprašanja postavila na strogo postavno in ob enem strogo pravično, t. j. niti povsem Badenijevo, pa tudi ne povsem nemško stališče.

Čehi so izprva soglašali z Badenijevimi naredbami, češ, takó in nič drugače se ima nmeti izraz „landesüblich“ v § 19. drž. osn. post. Nemci pa trdijo, da je ta izraz istoveten z „bezirksüblich“. No, kdor sodi povsem nepristransko, priznati mora, da se absolutna resnica v tem slučaju ne da dognati in da je eno menenje takisto opravičeno kakor drugo. Resnica in pravica ste torej, kakor pravimo, v sredi. Tega prepričanja je, kakor rečeno, tudi sedanja vlada, ki je zategadelj obljubila, Badenijeve (seveda „bona fide“ izdane) naredbe v kratkem izpremeniti v omenjenem zmislu. Značilno pa je sedaj za pravicoľjubnost Čehov a krivičnost Nemcev, da so prvi, četudi težkega srca vender radovoljno odjenjali od prvotnih svojih zahtev ter se udali pravični, a vsled tega tudi, kakor napovedano, „nepremakljivi“ vladni razsodbi, dočlm Nemci tirajo svojo nestrpnost in trdovratnost naprej. Zakaj? Doslej vedno božani in glajeni ne morejo resno verjeti, da se sedaj vender enkrat plete zanje že davno zaslužená šiba. No, posledice svojega ravnanja naj si potem le samim sebi pripíšejo; kajti ako bo vlada končno morala postopati proti njim se silo, lahko si umije roke rekoč: Takó zahteva pravica!

Še v lepši luči se nam pokaže krivičnost Nemcev, ako si ogledamo drugo njih zahteva: vse jezikovne „naredbe“ se naj odpravijo ter vsa jezikovna vprašanja rešijo s pomočjo posebne državno postave, katera se mora sprejeti z dvetretjinsko večino! Zakaj ne enoglasno? Ko bi bili Nemci zares pravični ter bi jim smeli Slované zaupati, mi bi se taki zahtevi gotovo ne ustavljali. Toda oni nečejo o resnični in dejanski ravnopravnosti ničesar vedeti in slišati, ampak kvasijo vedno o nemški večvrednosti, nemških predpravica, nemškem državnem jeziku, o čemer vsem pa v sedanjih državnih osnovnih postavah ni najti ne duha ne sluha. „Vsi narodi države so ravnopravni“, edino to pravilo je v jezikovnem oziru veljavno in nobeno drugo. A taisto je Nemcem trn v peti, katerega se mislijo iznebiti na omenjeni preprosti način. Kajti njih zahteva ne pomeni nič družega kakor ravnopravnost, o kateri govori § 19., se mora v državnem

zboru takó rekoč še enkrat sprejeti in potrditi; ako se to ne zgodi — in da se ne zgodi, je vnaprej gotovo — potem se taista ne sme izvesti, ampak mora ostati zgolj — na papirju! Za kakšne bedake nas pač morajo Nemci imeti, ako menijo, da se jim bomo Slovani vsedli na take limanice!

Kadar gre torej za pravice Slovanov, morala bi se njim ugodne postave po mnenju naših Nemcev dvakrat in morebiti še večkrat potrditi, vsakokrat z dvetretjinsko večino, dočim si na drugi strani, kakor je to razvidno iz raznih njih izjav, domišljajo, da za „postavno“ varstvo njih predprav, zlasti nemščine kot državnega jezika, zadošča že navadna državnozborna večina. Zató pa se jim mora glasno in razločno zatrobiti na ušesa, da se Slovani ob svoje pravice ne damo pripraviti ter da nikdar ne bomo priznali dotične „postave“, ako bi se taista morebiti kedaj sklenila brez našega privoljenja. Predpravice nemškega jezika, in naj si bodo kakoršne koli — ne izvzemši niti onih zgolj „provizoričnih“ katere smo doslej zaradi državne potrebe molče pripuščali — nasprotujejo § 19. drž. osn. post. in se morejo zategadelj „postavno“ zavarovati edino le s pomočjo dvetretjinske večine. To naj si naši „prijatelji“ enkrat za vselej zapomnijo!

Nemška ošabnost, gospodstvaželjnost, pohlepnost in krivičnost pritirati mora nas Slovane končno do tega, da bomo tudi mi postali nasproti svojim zatiralcem skrajno brezozirni. Kar se n. pr. tiče tolikanj poudarjanega „državnega jezika“, ne tajimo, da nam je taisti potreben, dasi ne v toliki meri, kakor bi to radi videli Nemci, kateri edini bi imeli do tega dobiček. Pa tudi drugače se zeló motijo, ako menijo, da mora ta jezik biti vsekako — nemški. Iz stališča stroge ravnopravnosti in zlasti strogega narodnega varstva, kar nam je oboje v drž. osn. postavah zajamčeno, mora se celó ta jezik zmatrati kot v ta namen popolnem nepripraven. V resnici umesten bi bil po našem mnenju le povsem nevtralen jezik, kateri v Avstriji ni zastopan po nobenem narodu, ki pa je ob enem svetoven in „kulturen“. Tak jezik je — francozki. Naj se nam ne ugovarja, da je znanje tega jezika pri nas premalo razširjeno. Kakó neki se je med jnami razširila nemščina, kakor po šolah! Sicer pa za sedaj nikakor ne zahtevamo, da se naj francoščine proglasi za državni jezik. Kar bi pa morali zahtevati složno, odločno in neupogljivo, je to, da se nam za vedne žalitve glede „manjvrednosti“ naših jezikov in narodov da primerno zadoščenje s tem, da se francoščina uvede v vse avstrijske srednje šole kot obvezen učni predmet, v višjih razredih pa tudi v prospeh temeljitega priučjenja taisti deloma kot učni jezik, in sicer lot predmet po gimnazijah namesto malokoristne grščine, toda že od prvega razreda počenši. To bi bil vsekako najboljši odgovor na „večvrednost“ oholih naših sosedov ter resno in stalno svarilo zanje, naj nas ne dražijo dalje, kajti tudi glasovita slovanska, posebej še slovenska potrpežljivost ima — svoje meje!

V. Korotčan.

Politični pregled.

Državni zbor. — Vlada misli državni zbor sklicat na dan 8. marca.

Položaj. — Še vedno se ne ve, kako se razmere razvijajo. Vlada namerava te dni izdati nove jezikovne naredbi in se je pred kratkim pogajala z zaupniki mladočeške stranke in čeških veleposestnikov. Vse kaže, da vlada s temi naredbami ničesar ne doseže. Če pridobi tudi nemške liberalce na svojo stran, nemških nacjonalcev ne dobi, ti že zdaj naznanjajo, da bodo z obstrukcijo nadaljevali, dokler vlada jezikovnih naredb ne prekliče; na drugi strani pa tudi Čehi niso zadovoljni z nameravano premembo jezikovnih naredb in že se govori, da izstopijo iz desnice in začno najostrejšo opozicijo. Avspicije, pod katerimi se zašne prihodnje zasedanje drž. zbora, niso torej nič kaj prijetne.

Deželni zbor štajerski. — Tekom tega tedna je dr. Dečko v štajarskem dež. zboru predlagal, naj se premeni zakon o nadzorstvu šol O predlogu, naj vlada prekliče jezikovne naredbi, se je unela precej živahna razprava, v katero je posegel tudi rektor graškega vseučilišča dr. Thaner, ki je rekel, da imajo Slovani v Avstriji kake pravice, kakor ašanti-zamorci in da pade Nemeč na nižji kulturni nivo, ako so nauči kacega slovanskega jezika.

Deželni zbor koroški. — Pri razpravi o proračunu šolskega zaklada se je imela zanimiva šolska debata. Slovenski posl. Grafenauer je zahteval preuredbo šol v narodnem smislu, pa tudi v katoliškem smislu. Drugi slovenski poslanec se niti oglašil ni.

Revolta nemških visokošolcev. Vsled izgrediv nemških visokošolcev je vlada zaključila semester na visokih šolah na Dunaji, v Pragi, v Gradcu, v Brnu in v Inomostu. Tako ni oškodila niti mirnih dijakov, niti razposajenih buršev. Ta odredba je na pol kapitulacije in če vlada pred otvoritvijo drugega semestra še prekliče prepoved, nositi v Pragi čepice in trakove, potén bodo nemški burši lahko rekli, da so vlado popolnoma premagali.

Ogerska. — V raznih krajih na Alföldu so se zopet primerili veliki socijalistični izgredi. Agrarni socijalizem se sploh po Ogerske, silo hitro razširja in se da samo o socijalnimi reformami udušiti.

Koncert evropskih velesil. — Da se je povodom zadnjih velikih konfliktov na Turškem ohranil evropski mir, za to gre zahvala samo veledržavam, katere so hodile vedno skupno in so ravnale vedno soglasno. To soglasje je sedaj razbito. Rusija je nasvetovala grškega princa Jurija za Kretskega guvernerja. Z Rusijo sta potegnili Francija in Angleška, Nemčija in Avstrija pa sta nastopili proti princu Juriju. Lahko je mogoče, da ta konflikt preuzroči, da se razvije vse orientalsko vprašanje in to pomeni vojsko vseh proti vsem.

Francija. — Pred pariškimi porotniki se vrši zdaj obravnava proti Zoli. Mi smo doslej trdno verjeli, da je obsojeni kapitan Dreyfuss kriv, da je izdajalec. Zdaj tega ne verjamemo več, ker se Zoli ni dovolilo, dokazati svoje trditve. Vlada je omejila obtožbo le na postransko afero Esterhazy, ni pa tožila Zole radi njegovih dolžitev, da je bil Dreyfuss po krivici obsojen. Vlada je tudi zabranila vsem častnikom pričanje. S tem je onemogočeno, dokuzati resnico. Naj bo Zola obsojen ali oproščen, Evropa bo vendar mislila, da se je mož zavzel za pešeno stvar in da Dreyfuss ni kriv.